

TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI

ISSN: 2992-9083

O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI

VOL. 3 / ISS:5 (2026)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN

СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

TDIU, Islom Karimov 49, 100066, Toshkent

<https://insurance.tsue.uz>

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, i.f.d. prof.).
2. Fayziyev Orifjon Olimovich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktor o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (O‘zbekinvest eksport-import sug‘urta kompaniyasi AJ Bosh direktori, i.f.d. prof.).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d., prof.).
5. Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d. prof.).
6. Xudoyqulov Sadirdin Karimovich (TDIU huzuridagi “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy tadqiqot markazi direktori).
7. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari Uyushmasi Kengash raisi).
8. Qo‘ldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, i.f.d., Bosh muharrir).
9. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, i.f.d. prof.).
10. Shennayev Xo‘jayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
11. Boyev Habibullo Ismoilovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, i.f.d.).
12. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, i.f.d.).
13. Merident Randles (FSA, MAAA. Prinsipal & Consulting Actuary. Senior Consultant, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
14. Ong Xie (FIA, FSAS. Program Manager, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Pronouns: She/Her).
15. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori, i.f.d.).
16. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU magistratura dekan muovini, i.f.d.).
17. Maxmudov Akbar Abduxamidovich (Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti rektori, PhD, dotsent).
18. Axrorov Zarif Oripovich (TDIU Samarqand filiali “Moliya, soliq va bank ishi” kafedrasida mudiri, i.f.d., dotsent).
19. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i, i.f.n. dots.).
20. Raxmatullayev Botirjon Abduxamidovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. Akademik faoliyat bo‘yicha prorektor PhD, dotsent).
21. Musaxonzoda Ikromjon Sobirxon o‘g‘li (TMC institute “Milliy ta’lim yo‘nalishlari akademik faoliyat va ilmiy ishlar” bo‘yicha prorektor, PhD).
22. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi bo‘lim boshlig‘i, PhD).
23. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU magistratura dekan muovini, PhD, dots.).
24. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professor v.b., i.f.n.).
25. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD. Tahririyat kengashi kotibi).
26. Agzamov Avazxon Talgatovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, PhD).
27. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
28. Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, PhD).
29. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (“Ma‘mun” universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, PhD).
30. Abduturapova Dildora Farxodjon qizi (“Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish” bo‘limi bosh mutaxassisi, PhD).
31. Abdusattarova Dildora Baxodirovna (TDIU “Soliq va soliqqa tortish kafedrasida” dotsenti).
32. Nosirov Jasur Tursunpulotovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti “Akademik faoliyat va registrator” departamenti rahbari, PhD, dotsent).
33. Adilova Gulnur Jorabayevna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD.).
34. Malikova Dilrabo Mo‘minovna, (TDIU Samarqand filiali "Moliya, soliq va bank ishi" kafedrasida dotsenti, PhD).
35. Bobomurotova Manzura Panji qizi (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida assistenti, PhD).

№	MUNDARIJA	Page
1.	YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH VA ATMOSFERAGA CHIQARILADIGAN CO₂ EMISSIYASI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK <i>Xoshimov P.Z, Egamnazarova G.Sh</i>	4
2.	YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDIIY MAISHIY CHIQINDILARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: XORAZM VILOYATI MISOLIDA EMPIRIK TAHLIL <i>Djumabayeva Shaira Xalillayevna, Jumaniyozov Farxodjon Rajapboy o'g'li</i>	8
3	TOSHKENT MINTAQASIGA XOS AGROTURIZM RESURSLARI HAMDA INFRATUZILMA HOLATI VA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARI <i>Shodiyeva Nafosat Hamza qizi</i>	14
4	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR: ASOSIY XUSUSIYATLARI, RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA IMKONIYATLARI <i>Shadmanov Zuhridin Zokirxodjayevich</i>	18
5	TIJORAT BANKLARDA ISHLAB CHIQISHDA FOYIZ XAVFLARINI BOSHQARISHINI MUSTAHKAMLASH <i>Seitnazarov Daniyar Baxadirovich</i>	22
6	УЛУЧШЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ ВНЕДРЕНИЯ ВОДОЭКОНОМИЧНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПОГИСТАН <i>Сейтназаров Бахадир Муратбаевич</i>	26
7	KORXONALAR MOLIYAVIY FAOLIYATI OPERATSIYALARINI TASNIFLASHNING TAKOMILLASHTIRILGAN KONSEPTUAL MODELI: MILLIY VA XALQARO YONDASHUVLAR UYG'UNLIGI <i>Umarova Shahnoza</i>	30
8	TRANSPORT INFRATUZILMASINING RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBASI <i>Shodmonbekova Nodira Kamoljon qizi</i>	31
9	SHAXSIY SUG'URTA TURLARINI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBASI <i>Isayeva Xolbib Boboqulovna</i>	34
10	TIBBIY SUG'URTANING KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHGA TA'SIRI <i>Yusupov Akbar Haydarovich</i>	39
11	MOL-MULK SUG'URTASIDA RISKLARNI BAHOLASH VA ANDERRAYTING METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Tuxtarova Maftuna Yo'ldashboy qizi</i>	44
12	TURAR-JOY KO'CHMAS MULKINI GEDONIK MODELLASHTIRISHDA FUNKSIONAL SHAKL TANLOVI <i>Xushvaqtoy Jasur Shuhrat o'g'li</i>	49
13	HUDUDIIY INFRATUZILMANI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO "YASHIL" STANDARTLAR TIZIMI <i>Salomov Abdusalom Ismatovich</i>	54
14	MILLIY TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT SUBSIDIALASH TIZIMI SAMARADORLIGI <i>Abdurazakov Shavkat Shokirdjanovich</i>	57
15	O'ZBEKISTONDA HUDUDIIY INVESTITSIYA SIYOSATINING IQTISODIY-INSTITUTSIONAL TAHLILI VA NATIJADORLIK MODELI (FARG'ONA VILOYATI MISOLIDA) <i>Xudayberganov Soxibnazar Kimyanazarovich</i>	62
16	O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TOVARLAR EKSPORTI TARKIBINING IQTISODIY VA TEXNOLOGIK TASNIFLAGICHLARI ASOSIDA STATISTIK TAHLILI <i>Norkulov Shavkat Shakarbayevich</i>	66
17	STRATEGIK MOLIYAVIY HISOB TIZIMINI JORIY ETISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI, KO'RSATKICHLARI VA USULLARI <i>Umarova Shaxlo Abduvaliyevna</i>	70
18	OLIY TA'LIM MUASSASALARI MOLIYAVIY MUSTAQILLIGI SHAROITIDA FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRAL YONDASHUVI <i>Adizov Bobir Baxtiyorovich</i>	77

O'ZBEKISTONDA HUDUDYIY INVESTITSIYA SIYOSATINING IQTISODIY-INSTITUTSIONAL TAHLILI VA NATIJADORLIK MODEL (FARG'ONA VILOYATI MISOLIDA)

Xudayberganov Soxibnazar Kimyanazarovich

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi

Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi tinglovchisi

sohibnazar@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda hududiy investitsiya siyosatini baholashda investitsiya hajmi bilan bir qatorda uning hududiy iqtisodiy natijalarga aylanish jarayonini hisobga olish zarurati asoslanadi. Tadqiqot Farg'ona viloyatining 2025-yilgi rasmiy statistik ko'rsatkichlari, investitsiya faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar hamda OECD, Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi baholashlariga tayangan. Tahlilda statistik taqqoslash, institutsional tahlil, jarayonlarni xaritalash, RACI yondashuvi va strukturaviy keys-tahlildan foydalanildi. 2025-yilda Farg'ona viloyatida asosiy kapitalga investitsiyalar 32,467 trln so'mni tashkil etib, o'sish sur'ati 145,2 foizga yetgan; xorijiy investitsiyalar va kreditlar ulushi 71,8 foiz, yangi qurilish ulushi esa 76,4 foizni tashkil qilgan. Shu davrda YAHM 8,1 foizga, sanoat ishlab chiqarishi 7,3 foizga, eksport 29,4 foizga o'sgan. Ushbu ko'rsatkichlar investitsiya siyosatini faqat jalb qilingan mablag' bilan emas, loyiha tayyorgarligi, idoralararo muvofiqlashtirish, ishga tushirish, bandlik, eksport va mahalliy qo'shilgan qiymat natijalari bilan baholash lozimligini ko'rsatadi. Shu asosda hududiy investitsiyalarni natijaga yo'naltirib boshqarishning besh ustunli RIDF modeli taklif etiladi.

Kalit so'zlar: hududiy investitsiya siyosati, investitsiya samaradorligi, davlat boshqaruvi, ko'p darajali boshqaruv, loyiha tayyorgarligi, xorijiy investitsiyalar, Farg'ona viloyati, RIDF.

Abstract: The article argues that regional investment policy in Uzbekistan should be assessed not only by the volume of attracted capital, but also by the institutional capacity to convert investment into measurable regional economic outcomes. The study draws on Fergana Region's official 2025 statistics, the national legal framework governing investment activity, and recent assessments by the OECD, the World Bank and the IMF. Descriptive statistical comparison, institutional analysis, process mapping, RACI mapping and a structured case-study approach are applied. In 2025, fixed-capital investment in Fergana Region reached UZS 32.467 trillion, with a growth index of 145.2 percent; foreign investment and credits accounted for 71.8 percent of financing and new construction for 76.4 percent. During the same period, gross regional product grew by 8.1 percent, industrial output by 7.3 percent and exports by 29.4 percent. These differences do not establish causality, but they demonstrate the need for a multi-period monitoring framework that links investment inputs with project readiness, coordination, commissioning, employment, exports and local value added. The article therefore proposes a five-pillar Regional Investment Delivery Framework (RIDF) for outcome-oriented regional investment governance.

Keywords: regional investment policy, investment efficiency, public governance, multi-level governance, project readiness, foreign direct investment, Fergana Region, RIDF.

Абстрактный: В статье утверждается, что при оценке региональной инвестиционной политики в Узбекистане необходимо учитывать процесс ее трансформации в региональные экономические результаты наряду с объемом инвестиций. Исследование основано на официальных статистических показателях Ферганской области за 2025 год, нормативно-правовых актах, регулирующих инвестиционную деятельность, а также оценках ОЭСР, Всемирного банка и Международного валютного фонда. В анализе использованы статистическое сравнение, институциональный анализ, картирование процессов, подход RACI и структурный анализ кейсов. В 2025 году объем капитальных вложений в Ферганской области составил 32,467 триллиона сумов, темп роста — 145,2%; доля иностранных инвестиций и кредитов — 71,8%, а доля нового строительства — 76,4%. За этот период ВВП вырос на 8,1%, промышленное производство — на 7,3%, а экспорт — на 29,4%. Эти показатели свидетельствуют о том, что инвестиционную политику следует оценивать не только по привлеченным средствам, но и по результатам подготовки проектов, межведомственной координации, ввода в эксплуатацию, занятости, экспорта и местной добавленной стоимости. На этой основе предлагается пятикомпонентная модель РИФ (Регионального инвестиционного фонда развития) для ориентированного на результат управления региональными инвестициями.

Ключевые слова: региональная инвестиционная политика, эффективность инвестиций, государственное управление, многоуровневое управление, подготовка проектов, иностранные инвестиции, Ферганский регион, РИФ.

Kirish (Введение/Introduction).

Hududiy investitsiya siyosati iqtisodiy o'sishning muhim vositalaridan biri bo'lib, uning ta'siri faqat kapital zaxirasining ko'payishi bilan cheklanmaydi. Investitsiyalar yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratadi, bandlikni kengaytiradi, texnologik yangilanishni tezlashtiradi, eksport salohiyati va mahalliy ta'minot zanjirlarining shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, hududga yo'naltirilgan investitsiyaning yakuniy samarasi mablag' miqdoridan tashqari, hududning institutsional salohiyati, infratuzilma imkoniyatlari va davlat organlari o'rtasidagi muvofiqlashtirish sifatiga ham bog'liq [1-3].

O'zbekiston sharoitida mazkur masala ayniqsa dolzarb. 2025-yilda mamlakatda asosiy kapitalga investitsiyalar 591,1 trln so'mni tashkil etib, real o'sish 10,5 foizga yetgan. Biroq hududlar bo'yicha investitsiya hajmi, moliyalashtirish manbalari va tarmoq tarkibida sezilarli tafovut

mavjud. Shu sababli hududlar faoliyatini faqat "qancha investitsiya jalb qilindi?" mezon bilan baholash investitsiyaning iqtisodiy mazmuni va hududiy natijasini to'liq ochib bermaydi [4].

Jahon bankining O'zbekiston bo'yicha 2025-yilgi iqtisodiy memorandumida iqtisodiy o'sish uzoq vaqt kapital qo'yilmalariga yuqori darajada tayanganligi, biroq investitsiya faolligi har doim ham unumdorlik va bandlikdagi mutanosib o'sish bilan birga kechmaganligi qayd etiladi [5]. OECD investitsiya siyosati bo'yicha yo'l xaritasida ham investitsiyalarni unumdorlik, savdo, innovatsiya, bandlik va ko'nikmalar kabi yakuniy natijalar bilan mustahkamroq bog'lash zarurligi ta'kidlanadi [6].

Maqolaning maqsadi Farg'ona viloyati misolida hududiy investitsiya oqimlarini iqtisodiy natijalarga aylantirishga ta'sir etuvchi boshqaruv

omillarini aniqlash va amaldagi institutlarni yagona loyiha sikliga bog'laydigan natijadorlik modelini taklif etishdan iborat. Tadqiqotda investitsiya hajmi bilan yakuniy natija o'rtasidagi bog'liqlik bevosita sababiy ta'sir sifatida talqin qilinmaydi; asosiy e'tibor investitsiya loyihalarini tanlash, tayyorlash, muvofiqlashtirish, ishga tushirish va keyinchalik baholash jarayoniga qaratiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

Hududiy investitsiya siyosatining nazariy asoslarini uch yo'nalishda umumlashtirish mumkin: hududga yo'naltirilgan rivojlanish siyosati, institutsional sifat va ko'p darajali boshqaruv. Moretti hududga yo'naltirilgan siyosatning bandlik va iqtisodiy faollikni geografik qayta taqsimlash imkoniyatini ko'rsatib, shu bilan birga samaradorlik va hududlararo tenglik o'rtasida muvozanat zarurligini qayd etadi [1]. Chen, Huang va Xie Xitoydagi rivojlanish zonalarini misolida bunday siyosatning uzoq muddatli ta'siri aglomeratsiya, yangi firmalarning kirishi, innovatsiya va mehnat resurslarining jamlanishi bilan mustahkamlanishini aniqlagan [2].

Institutsional sifat masalasida Rodríguez-Pose va Garcilazo hukumat sifati mintaqaviy investitsiya xarajatlarining qaytimi bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatadi [3]. Rodríguez-Pose keyingi tadqiqotlarida ushbu yondashuvni rivojlantirib, boshqaruv sifati yaxshilangan hududlarda investitsiya resurslarining iqtisodiy o'sish bilan aloqasi kuchliroq bo'lishini qayd etadi [7]. Mahalliy boshqaruv samaradorligiga bag'ishlangan tadqiqotlar ham korrupsiyani nazorat qilish, huquq ustuvorligi, tartibga solish sifati va tadbirkorlik ekotizimini hududiy natijadorlikning muhim shartlari sifatida ajratadi [8; 9].

Ko'p darajali boshqaruv yondashuvi esa investitsiya loyihalarida yer ajratish, infratuzilmaga ulanish, qurilish, ekologik ekspertiza, bojxona, sertifikatlash va moliyalashtirish vakolatlarining turli idoralar o'rtasida taqsimlanganini hisobga oladi. OECDning O'zbekiston davlat boshqaruvi bo'yicha sharhida strategik rejalashtirish, idoralararo muvofiqlashtirish va hududiy boshqaruv salohiyatini kuchaytirish zarurligi qayd etilgan [10]. Mazkur adabiyotlar tahlili investitsiya hajmi bilan yakuniy iqtisodiy natija o'rtasida loyiha tayyorgarligi, muvofiqlashtirish, monitoring va keyingi baholashdan iborat institutsional "o'tish mexanizmi" mavjudligini ko'rsatadi.

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Методы /Methods).

Tadqiqot strukturaviy institutsional keys-tahlil shaklida olib borildi. Empirik baza O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining 2025-yil yanvar-dekabr bo'yicha asosiy kapitalga investitsiyalar, yalpi hududiy mahsulot, sanoat, tashqi savdo va korxonalar faoliyatiga doir rasmiy ma'lumotlaridan shakllantirildi [11-15]. Institutsional qismda "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonun, investitsiya boshqaruvi va Investitsiya dasturiga doir hujjatlar, shuningdek 2026-yilda natijadorlik, raqamli monitoring, korrupsiyaga qarshi ekspertiza va raqobatni baholashga doir yangi talablar tahlil qilindi [16-20].

Tahlilda mutlaq va nisbiy miqdorlar, statistik taqqoslash, huquqiy-institutsional tahlil, jarayonlarni xaritalash, RACI usulida rol va javobgarliklarni ajratish hamda xalqaro tajriba bilan qiyoslash usullaridan foydalanildi. Farg'ona viloyati investitsiya o'sishi yuqori, xorijiy moliyalashtirish va yangi qurilish ulushi salmoqli bo'lgan hudud sifatida diagnostik misol qilib olindi. Bir yillik kesim investitsiya va iqtisodiy natijalar o'rtasidagi kechikkan sababiy ta'siri baholash imkonini bermagani sababli statistik ko'rsatkichlar boshqaruv tizimi uchun diagnostik signal sifatida talqin qilindi.

Tahlil va natijalarlar (Анализ и результаты/Analysis and results).

O'zbekistonda investitsiya faoliyatining umumiy huquqiy asosi 2019-yildagi "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'RBQ-598-son Qonun bilan belgilanadi [16]. 2023-yildagi PF-111-son Farmon investitsiyalar, sanoat va savdo sohasidagi davlat boshqaruvini qayta tashkil etib, hududiy investitsiya menejerlari va investorlar bilan ishlash mexanizmlariga alohida e'tibor qaratdi [17]. Vazirlar Mahkamasining 16-son qarori Investitsiya dasturini shakllantirish va amalga oshirish tartibini belgilaydi [18]. 2026-yilda qabul qilingan PF-

21-son Farmon natijaga yo'naltirilgan strategik rejalashtirish va raqamli monitoringni kuchaytirgan bo'lsa, 44-son qaror yirik investitsiya loyihalarida korrupsiyaga qarshi ekspertiza va raqobat muhitiga ta'siri baholash talablarini joriy etdi [19; 20].

Mazkur me'yoriy baza investitsiya loyihalarini boshqarish uchun zarur institutlarni shakllantiradi. Biroq amaliy natijadorlik institutlarning mavjudligidan ko'ra, ularning loyiha sikli bo'yicha qanchalik izchil hamkorlik qilishiga bog'liq. OECD investitsiya siyosati bo'yicha baholashida Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi hamda Investitsiyalarni jalb qilish agentligi o'rtasidagi funksional rollarni aniqroq ajratish, investor xizmatlari bo'yicha muvofiqlashtirishni kuchaytirish va raqamli xizmatlardan to'liqroq foydalanish zarurligini qayd etadi [6]. IMFning 2026-yilgi PIMA baholashi esa davlat investitsiyalarini rejalashtirishda parallel tartiblar mavjudligini muvofiqlashtirish muammolaridan biri sifatida ko'rsatadi [21].

1-jadval

Farg'ona viloyatining 2025-yilgi investitsiya va iqtisodiy natija ko'rsatkichlari¹

Ko'rsatkich	2025-yil qiymati	Dinamika/nisbat	Tahliliy mazmun
Asosiy kapitalga investitsiyalar	32,467 trln so'm	145,2%	Investitsiya portfelining hajmi
Respublika jami investitsiyalaridagi ulushi	5,49%	hisob-kitob	Milliy investitsiya portfelidagi o'rni
Investitsiya/YAHM	29,17%	hisob-kitob	Investitsiya intensivligi
Xorijiy investitsiya va kreditlar ulushi	71,8%	-	Tashqi moliyalashtirishning yuqori ulushi
Bevosita xorijiy investitsiyalar	18,544 trln so'm	≈57,1%	FDI intensivligi
Yangi qurilish ulushi	76,4%	respublika: 62,1%	Infratuzilma va ishga tushirish yuklamasi
YAHM	111,305 trln so'm	108,1%	Hududiy iqtisodiy natija
Sanoat mahsuloti	59,364 trln so'm	107,3%	Ishlab chiqarish natijasi
Ekspost	1,082 mlrd AQSH doll.	129,4%	Tashqi bozor natijasi
Import	1,586 mlrd AQSH doll.	118,8%	Import tarkibini tahlil qilish zarurati
Ekspost/import qoplash koeffitsienti	68,2%	hisob-kitob	Tashqi savdo muvozanati
Savdo balansi	-504,2 mln AQSH doll.	hisob-kitob	Ekspost va import o'rtasidagi farq
Xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar	615 ta	-	Investorlar bilan keyingi ishlash bazasi

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, Farg'ona viloyatida 2025-yilda asosiy kapitalga investitsiyalar 32,467 trln so'mni tashkil etib, o'sish indeksi 145,2 foizga yetgan. Viloyat 14 hudud ichida investitsiya hajmi bo'yicha o'rta guruhda turgan bo'lsa-da, o'sish sur'ati bo'yicha yetakchi hududlardan biri bo'lgan. Investitsiyalarning 71,8 foizi xorijiy

¹ Muallif ishlanmasi

investitsiyalar va kreditlar hissasiga to'g'ri kelgani, yangi qurilish ulushi esa 76,4 foizni tashkil etgani hudud investitsiya portfelining tashqi kapital va yangi quvvatlar yaratishga yuqori darajada yo'naltirilganini ko'rsatadi.

Shu davrda YAHM 8,1 foizga, sanoat mahsuloti 7,3 foizga va eksport 29,4 foizga o'sgan. Investitsiya o'sishi bilan ushbu natijalar o'rtasidagi farqni investitsiyaning past samaradorligi sifatida baholash to'g'ri emas, chunki kapital qo'yilmalarining katta qismi yangi qurilishga yo'naltirilgan va ularning iqtisodiy samarasi keyingi davrlarda namoyon bo'lishi mumkin. Biroq bu tafovut monitoring tizimida muhim masalani ochib beradi: bir yilda jalb qilingan yoki o'zlashtirilgan kapital kelajakdagi bandlik, eksport, soliq tushumi va quvvatdan foydalanish bilan avtomatik tarzda bog'lanmaydi.

Yangi qurilish ulushining respublika ko'rsatkichidan 14,3 foiz punktga yuqoriligi yer ajratish, elektr va gaz quvvatlari, yo'l, ekologiya, qurilish ruxsatlari hamda muhandislik tarmoqlari bo'yicha idoralararo muvofiqlashtirishga talabni oshiradi. Shuning uchun hududiy investitsiya siyosatidagi asosiy xatar ko'pincha investorni topish bosqichida emas, balki loyiha tayyorgarligidan obyektga ishga tushirishgacha bo'lgan oraliqda yuzaga keladi. Xorijiy kapital ishtirokidagi 615 ta korxona mavjudligi esa loyiha ishga tushgandan keyin investor muammolari va reinvestitsiya rejalarini bilan tizimli ishlash uchun yetarli bazani shakllantiradi.

2-jadval

Hududiy investitsiya boshqaruvdagi asosiy institutsional muammolar va taklif etilayotgan mexanizmlar²

Muammo	Diagnostic asos	Taklif etilayotgan mexanizm
Vakolat va mas'uliyatning tarqoqligi	Ko'p idorali ruxsat va infratuzilma jarayonlari	RACI matritsasi, SLA va eskalatsiya tartibi
Loyiha tayyorgarligining notekisligi	Yangi qurilish ulushi 76,4%; infratuzilmaga yuqori bog'liqlik	Tayyorgarlik bali va bosqichma-bosqich nazorat
Monitoringning parchalanishi	Turli axborot tizimlari va takroriy ma'lumot kiritish	Yagona loyiha identifikatori, API va risk paneli
KPIlarning hajmga ortiqcha bog'liqligi	Investitsiya hajmi yakuniy natijani to'liq ifodalamaydi	Ish o'rni/CAPEX, eksport/CAPEX, mahalliy qo'shilgan qiymat, quvvatdan foydalanish
Keyingi baholashning sustligi	Ishga tushirilgan loyiha natijasi yangi portfel tanloviga yetarli qaytmaydi	12/24 oylik ex-post baholash va portfel bo'yicha saboq chiqarish
Halollik va raqobat xatarlarini kech aniqlash	Yirik loyihalarda korrupsiya va raqobat xatarlari	Alohida halollik va raqobat nazorati bosqichi

Tahlil natijasida oltita asosiy institutsional muammo ajratildi. Ularning umumiy jihati shundaki, to'siqlar alohida bir tashkilotning faoliyatidan ko'ra, loyiha sikli davomida javobgarlik va ma'lumot oqimining uzilib qolishi bilan bog'liq. Masalan, loyiha tayyorgarligi yetarlicha baholanmasdan portfelga kiritilsa, keyingi bosqichlarda yer, infratuzilma yoki ruxsatlar bilan bog'liq kechikishlar paydo bo'ladi. Aksincha, vazifalar, muddatlar va eskalatsiya tartibi oldindan belgilansa, muammo yuzaga kelgan nuqta va mas'ul tomon aniq ko'rinadi.

Mazkur muammolarni tizimli hal etish uchun hududiy investitsiyalarni natijaga yo'naltirib boshqarish modeli - Regional

Investment Delivery Framework (RIDF) taklif etiladi. Model yangi idora tashkil etishni emas, mavjud markaziy vazirlik, hududiy hokimlik, tarmoq idoralari va investor o'rtasidagi aloqalarni yagona loyiha sikliga birlashtirishni nazarda tutadi. RIDF besh tayanch yo'nalishga asoslanadi: strategik moslik; loyiha tayyorgarligi; ko'p darajali muvofiqlashtirish; raqamli boshqaruv va halollik nazorati; natija va keyingi baholash.

Strategik moslik bosqichida loyiha hududning iqtisodiy ixtisoslashuvi, eksport salohiyati, infratuzilma sig'imi va 2030-yilgacha belgilangan ustuvor vazifalarga mosligi bo'yicha saralanadi. Loyiha tayyorgarligi bosqichida yer, infratuzilma, texnik-iqtisodiy asos, moliyalashtirish va ruxsatlar bo'yicha minimal talablar tekshiriladi. Ko'p darajali muvofiqlashtirishda RACI matritsasi orqali kim mas'ul, kim tasdiqlaydi, kim bilan maslahatlashiladi va kim xabardor qilinishi aniq belgilanadi. Har bir muhim xizmat uchun SLA muddati qo'yilib, kechikish avtomatik eskalatsiya qilinadi.

Raqamli boshqaruvda har bir loyiha yagona identifikator bilan yuritiladi, zarur ma'lumotlar mavjud axborot tizimlaridan API orqali olinadi, xatarlar qizil-sariq-yashil signal tizimida kuzatiladi. Halollik va raqobat bo'yicha tekshiruvlar loyiha siklining alohida nazorat nuqtasiga aylantiriladi. Natija bosqichida esa obyekt ishga tushirilganidan 12 va 24 oy o'tib yaratilgan ish o'rinlari, eksport, soliq tushumi, mahalliy qo'shilgan qiymat, quvvatdan foydalanish va reinvestitsiya holati dastlabki maqsadlar bilan solishtiriladi.

3-jadval

RIDF modeli bo'yicha asosiy o'lchanadigan ko'rsatkichlar³

Yo'nalish	Asosiy ko'rsatkich	O'lchash vaqti
Strategik moslik	Strategik moslik bali; hudud va sektor ustuvorligiga moslik	Portfelga kiritishdan oldin
Loyiha tayyorgarligi	Tayyorgarlik bali; moliyaviy yopilish; yer va infratuzilma tayyorligi	Tasdiqlash va qurilishdan oldin
Muvofiqlashtirish	Qaror sikli davomiyligi; SLAga rioya; eskalatsiya soni	Jarayon davomida
Amalga oshirish	Bosqichlarni o'z vaqtida bajarish; ishga tushirish ulushi; vaqt/byudjet og'ishi	Qurilish va ishga tushirishda
Investor bilan keyingi ishlash	Muammoni yopish muddati; investor qoniqligi; reinvestitsiya niyati	Ishga tushgandan keyin
Yakuniy natija	Ish o'rni/CAPEX; eksport/CAPEX; mahalliy qo'shilgan qiymat; soliq hissasi; quvvatdan foydalanish	12-24 oy
Halollik nazorati	Korrupsiyaga qarshi tekshiruv; raqobatni baholash; xarid xatarlari	Nazorat bosqichi va monitoring
Tashkiliy o'rganish	Ex-post ball; portfel qarorlariga qaytarilgan xulosalar ulushi	Yillik portfel tahlili

RIDFning ilmiy ahamiyati investitsiya bilan iqtisodiy natija o'rtasidagi institutsional bog'lovchi mexanizmlarni o'lchanadigan ko'rsatkichlarga ajratishidir. Keyingi empirik tadqiqotlarda ushbu yondashuvni hududlar va yillar kesimidagi panel ma'lumotlar yordamida sinash mumkin. Nazariy jihatdan hududiy natija investitsiya intensivligi, boshqaruv sifati va ularning o'zaro ta'siri bilan izohlanadi. Agar boshqaruv sifati yuqori bo'lgan hududlarda investitsiya intensivligining

² Muallif ishlanmasi

³ Muallif ishlanmasi

natijaga ta'siri kuchliroq chiqsa, bu RIDFning asosiy proposititsiyasini empirik jihatdan qo'llab-quvvatlaydi.

Amaliy jihatdan modelni birdaniga butun respublika bo'yicha joriy etish shart emas. Dastlab investitsiya o'sishi yuqori bo'lgan ikki yoki uch hududda 6-12 oylik pilot o'tkazish maqsadga muvofiq. Farg'ona viloyati bunday tajriba uchun qulay, chunki yangi qurilish, xorijiy moliyalashtirish va eksport dinamikasi bir vaqtning o'zida loyiha tayyorgarligi, infratuzilma muvofiqlashtirishi va investor bilan keyingi ishlash sifatiga yuqori talab qo'yadi.

Farg'ona viloyati uchun eksport va mahalliy qo'shilgan qiymat alohida e'tibor talab qiladi. 2025-yilda eksport 29,4 foizga o'sgan bo'lsa-da, import hajmi 1,586 mlrd AQSH dollarini tashkil etib, eksportdan 504,2 mln dollarga yuqori bo'lgan. Bu holatni importni umumiy tarzda qisqartirish zarurati sifatida talqin qilish mumkin emas, chunki investitsiya loyihalari uchun uskuna va oraliq mahsulotlar importi kelajakdagi ishlab chiqarish quvvatlarini shakllantirishi mumkin. Shu sababli amaliy baholash eksportga chiqish muddati, iqtisodiy asoslangan mahalliyashtirish, mahalliy yetkazib beruvchilar ulushi va qo'shilgan qiymatning hududda yaratiladigan qismiga yo'naltirilishi maqsadga muvofiq.

Tadqiqot natijalari hududga yo'naltirilgan siyosat va institutsional sifat haqidagi xalqaro ilmiy xulosalarni Farg'ona misolida amaliy boshqaruv mexanizmlari bilan bog'laydi. Bu yerda asosiy masala yangi imtiyozlar yoki alohida tashkilotlar sonini ko'paytirish emas, mavjud institutlar o'rtasida vazifalarni aniq taqsimlash, loyiha tayyorgarligini oldindan tekshirish, muhim qaror muddatlarini kuzatish va amalga oshirilgan loyihalardan tizimli ravishda saboq chiqarishdir. Shu jihatdan RIDF investitsiya siyosatini "mablag' jalb qilish" bosqichidan

"investitsiyani natijaga aylantirish" bosqichiga olib o'tuvchi boshqaruv arxitekturasini sifatida qaraladi.

Xulosa va takliflar (Выводы и предложения/Conclusion).

O'zbekistonda hududiy investitsiya siyosatining keyingi bosqichi faqat ko'proq kapital jalb qilish bilan emas, jalb qilingan kapitalni barqaror hududiy iqtisodiy natijaga aylantirish qobiliyati bilan belgilanadi. Farg'ona viloyatining 2025-yilgi ko'rsatkichlari buni yaqqol namoyon etadi: investitsiyalar o'sish indeksi 145,2 foizga yetgan, xorijiy investitsiyalar va kreditlar ulushi 71,8 foizni, yangi qurilish ulushi 76,4 foizni tashkil etgan. Bunday portfel yer, infratuzilma, ruxsatlar, moliyalashtirish, qurilish va investorlar bilan keyingi ishlashni o'zaro bog'lagan kuchli boshqaruv mexanizmini talab qiladi.

Taklif etilgan RIDF modeli hududiy investitsiya boshqaruvini besh yo'nalishda takomillashtirishni nazarda tutadi: strategik moslik, loyiha tayyorgarligi, ko'p darajali muvofiqlashtirish, raqamli boshqaruv va halollik nazorati, natija va ex-post baholash. Modelning afzalligi yangi byurokratik institut yaratmasdan, amaldagi vazirlik, hokimlik va tarmoq idoralarining vakolatlarini aniq loyiha sikli hamda o'lchanadigan ko'rsatkichlar orqali bog'lash imkonini berishidadir.

Shu bilan birga, tadqiqotning asosiy empirik bazasi bir yillik kesimga tayyangan sababli investitsiyaning YAHM, sanoat, bandlik va eksportga kechikkan sababiy ta'siri ushbu maqolada baholanmagan. Keyingi bosqichda 2018-2027-yillar bo'yicha hududiy panel ma'lumotlar bazasini shakllantirish, loyiha tayyorgarligi va muvofiqlashtirish ko'rsatkichlarini o'lchash hamda RIDFning moderatsion ta'sirini ekonometrik usullar bilan tekshirish maqsadga muvofiq. Bunday yondashuv hududiy investitsiya siyosatini ma'muriy hajm ko'rsatkichlaridan natijaga yo'naltirilgan boshqaruv tizimiga o'tkazish bo'yicha ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

1. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. (2019). "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida", O'RQ-598, 25.12.2019. Lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2023). "Ma'muriy islohotlar doirasida investitsiyalar, sanoat va savdo sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida", PF-111, 21.07.2023. Lex.uz.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2023). O'zbekiston Respublikasi Investitsiya dasturini shakllantirish va amalga oshirish tartibi to'g'risida, 16-son, 14.01.2023. Lex.uz.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2026). "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida", PF-21, 16.02.2026. Lex.uz.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2026). "Yirik investitsiya loyihalarini tayyorlash va amalga oshirish jarayonida korrupsiyaga qarshi hamda raqobatni ta'minlovchi standartlarni joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida", 44-son, 03.02.2026. Lex.uz.
6. Moretti, E. (2024). Place-based policies and geographical inequalities. Oxford Open Economics, 3(Supplement_1), i625-i633. <https://doi.org/10.1093/ooec/odad049>.
7. Chen, Y., Huang, T., & Xie, X. (2025). Place-based policies: first-mover advantage and persistence. Journal of Economic Geography, 25(4), 539-567. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbaf001>.
8. Rodriguez-Pose, A., & Garcilazo, E. (2015). Quality of government and the returns of investment: Examining the impact of cohesion expenditure in European regions. Regional Studies, 49(8), 1274-1290. <https://doi.org/10.1080/00343404.2015.1007933>.
9. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). O'zbekiston Respublikasida asosiy kapitalga investitsiyalar: 2025-yil yanvar-dekabr. Toshkent.
10. World Bank. (2025). Uzbekistan Country Economic Memorandum: Fostering Private Sector-Led Growth and Global Integration. World Bank.
11. OECD. (2025). Roadmap for Sustainable Investment Policy Reforms in Uzbekistan. OECD Investment Policy Reviews. <https://doi.org/10.1787/20865f29-en>.
12. Rodriguez-Pose, A. (2026). Institutions at the helm of industrial policy. SERIES. <https://doi.org/10.1007/s13209-026-00341-4>.
13. Finocchiaro Castro, M., Guccio, C., Romeo, D., et al. (2025). How does institutional quality affect the efficiency of local government? An assessment of Italian municipalities. Economia Politica, 42, 569-597. <https://doi.org/10.1007/s40888-025-00359-0>.
14. Audretsch, D. B., Belitski, M., Eichler, G. M., Mickiewicz, T., & Schwarz, E. (2025). City-level institutions and perceived entrepreneurial ecosystem's growth orientation. Regional Studies, 59(1), 2478066. <https://doi.org/10.1080/00343404.2025.2478066>.
15. OECD. (2024). OECD Public Governance Reviews: Uzbekistan: Towards a More Modern, Effective and Strategic Public Administration. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/2f36d8ec-en>.
16. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati: 2025-yil yanvar-dekabr. Toshkent.